

Kulturreesa till Kuba:

Gatukonstens förlovade land

Text & Foto Inka Persson

Efter nästan en månad i Kuba denna vårvinter har jag huvudet fullt av intryck och funderingar, förvåning och förhoppningar. En del av vandringarna genom Havannas gator minns jag som lite kaosartade avgasstinkande kryssningar mellan köande turister och påträngande gatuförsäljare. Snubblande tog jag mej fram kring håligheter och skavanker, suckande vid åsynen av förfallna fastigheter med skriande behov av resurser. Men framför allt leende och imponerad inför idogt strävande på byggställningar och med kvastar, spadar och kärror.

Havanna är så mycket mer än skadade byggnader och trasiga gator! I kvarter efter kvarter lyfter jag ögonbrynen i förvånad beundran. Mitt i det gamla slitna Habana Vieja ("Gamla Stan") lyser uppfräschade fasader i allehanda kulörer. Talrika, ofta jättestora målningar på väggar, murar och portar gör stadsvandringar till spännande berättelser.

Gatukonst är inget nytt fenomen för kubaner. I stadsdelen Muraleando i Havanna (se Kuba 1.14) såg vi hur kulturarbetare tillsammans med de boende har omvandlat hela grannskapet till färgsprakande konstverk. Inte ens ett dött träd fick skatta åt förgängligheten. Av skickliga invånares händer gavs det nytt liv i kvinnogestalt.

Kubaner är ett folk som inte låter sig slås ner av motgångar som orkaner, översvämningar, politiska och ekonomiska angrepp och blockader. De har lärt sig att peppa varandra och samverka sig till kraft och framgång. Ibland kallar jag Kuba för "mitt Shangri La". Inte för att jag tror att det skulle vara bekymmerslöst att bo i Kuba, utan för att jag känner mej mer delaktig och synlig där än i Sverige, för att kubaner umgås och möter även mina blickar. Promenerar du till Malecón, Havannas slingrande barriär mot havet, och sitter där i skymningen så träffar du hundratals Habaneros (Havannabor) i full färd med att

Gamla Havannas fascinerande taklandskap

samtala, fiska, flörta eller bara strosa omkring och hänga på det som i folkmun kallas Havannas soffa. Vill du prata med någon så är det bara att sätta igång, du blir inte nonchalerad och ingen tittar snett på dej.

Havanna är minsann inte heller främst retrobilar, cigarrer, mojitos och daiquiris. Visst är kubaner välförtjänt omtalade för sin högklassiga rom och sina gamla Chevor,

I Gamla Havanna grävdes gatorna upp en efter en för att lägga ner nya vatten- och avloppsledningar och bredband för telefon och internet. De blev ett tag spontant uppkomna lekplatser.

välbevarade av sparsamma ömsinta händer och ofta med motor från nån Lada. Men nog borde Kubas miljövänliga hästkärror och cykeltaxis vara mer berömda! För att inte tala om de oxdragna lantbruksredskapen, som vi såg så många av under vår resa, bl.a. när vi besökte ett av Kubas största jordbrukskooperativ. När vi vandrade på den röda jordens trampade stigar mellan fälten, i ett prunkande lapptäcke av gröna och gula nyanser hördes inga dånande maskiner, inga avgaslukter och inga motorfordon över huvud taget störde eller smutsade ner jord och växter. Alla

Jordbrukskooperativets stora skylt i Alamar

kärror och jordbruksredskap drogs av hästar, åsnor och oxar från den egna boskapsuppfödningen. Fascinerande var också solspisen, som med sina spegelglas stod och glittrade så lockande. Men akta, akta fingrarna! Den blir het som vilken spissplatta som helst.

Kooperativet Organopónico Vivero Alamar ligger i en miljonprogramslig förort i östra Havanna med omkring 100 000 invånare. Vår guide berättade att de flesta av de nu över 150 medlemmarna i kooperativet bor i Alamar och att ett tjugotal har agronomutbildning. Vart femte år väljer medlemmarna sin styrelse och en ordförande, med samma system som i de allmänna valen i Kuba, d.v.s. att väljarna kan återkalla mandaten när som helst (se Kuba 1.13).

Det var spännande att se hur de arbetar med jordförbättring med häst- och oxbajs och växtrester och stora maskodlingar. Efter varje skörd byts jorden ut eller fylls på med ny maskkompost så att man kan få upp till fyra skördar under ett år på samma fält. För gödning odlas också bönor, som binder kväve. Mot insektsangrepp och sjukdomar används biologisk bekämpning. Det kan vara odling av tagetes och gräslök tillsammans med rödbetor, sallad, morot och mangold eller blommor för att locka till sig nyttiga insekter för bekämpning av skadedito. Tätare plantering hjälper till att tränga ut ogräs. Precis allt odlas fullständigt organiskt - hundratals arter av frukter, grönsaker, blommor, medicinalväxter och örter - och

Ur ett gammalt träd uppstår en kvinna i Muraleando.

Alamars daghem, skolor och andra sociala verksamheter köper allt de behöver här. En trivsamt liten butik, som doftar av torkade kryddor, inlagda grönsaker, vitlökspasta och andra läckra härligheter är öppen för allmänheten i närområdet och för oss besökare.

Jag är en av trettio deltagare i en kulturreisa anordnad av Anna Artén och Mats Werning. En vecka tillbringas vi med våra reseledare i Havanna. Sen flyger vi på halvannan timma till östligaste Kuba, där vi blir väl mottagna av ICAPs representant i Santiago de Cuba. Den luftkonditionerade bussen utlöser en suck av välbehag från oss alla, efter värmechocken på flygplanstrappan. Det känns häftigt för en nordbo att kliva in i den torraste och varmaste delen av Kuba, även så här i slutet av öns vinterperiod.

Precis som i Havanna har vi besök på konstskolor, gallerier och i ateljéer på agendan och bussen tar oss runt. Vid ett stopp blir jag helt betagen i den fantastiska vyn över Santiagobukten, med Sierra Maestrabergen i bakgrunden. Med kameran tätt framför ögonen går jag ända tills de blommande buskarna dyker upp i sökarens nederkant. Då trycker jag av. Jag fortsätter, halvspringande eftersom reskamraterna redan bordat bussen, för att komma så nära branten jag kan, när en brännande smärta på smalbenet faller omkull mej. Blodet forsar kring den vassa torra grenen, som har slitit upp en decimeter av skinnet nedanför vänster knä. Så inleder jag besöket i Santiago de Cuba och

forts sid 14

forts från sid 13

så får jag också prova på Kubas lättillgängliga och kunniga sjukvård.

Det är också här jag lär känna en cykeltaxi inifrån. En av kvällarna vill vi åka för att lyssna på musik i centrum, gott och väl två – tre kilometer från vårt hotell. Vi enas om att åka taxi. Runt åttatiden står en lång rad cykeltaxis med förare uppradade vid hotellentrén. Vi kliver upp på de galonklädda tvåmannasofforna och det bär av till Casa de la Trova för en helkväll i sonmusikens, salsans och romdrinkarnas tecken. Våra chaufförer har bestämt sig för att de ska hämta och skjutsa hem oss precis när vi vill. Följaktligen väntar de i närheten. Ulf och jag blir mötta av den unge kille som cyklat oss dit på sin vackra röda soffa. Kvällen har mörknat till natt, banden spelar fortfarande i varannan krog när vi passerar. Våra cykeltaxis utan all form av belysning far fram som stora fladdermöss längs gatan. Jag knäpper på min pannlampa för att känna mej extra trygg.

Gatukonst i Bayamo, Kubas näst äldsta stad - från 1513. Träd och lyktstolpar får ny gestalt. De rosa svärmorssofforna i marmor är ett lika lustigt som vackert inslag. Här ska kärleksparet hålla sig i skinnets med svärmor bakom ryggen.

En dag tar bussen oss 13 mil nordväst om Santiago till Bayamo – Kubas näst äldsta stad. Vi får se att döda träd inte heller här tas bort hur som helst. Det berättas för oss om de boende i ett grannskap, som tyckte så mycket om sin allé, så att när träden drabbades av sjukdom och dog, föreslog de att stadens kände skulptör skulle få ta hand om dem. Så blev det beslutat och kvarteret fick sin nu berömda gata kantad med trädjur av alla de slag!

Vi promenerar också på Bayamos berömda gågata El Bulevar, som unga konstnärer har dekorerat mycket fantasifullt.

forts sid 15

forts från sid 14

Innan jag avslutar vill jag berätta om en eftermiddag när ett par kvinnor i gruppen och jag slank in på ett av Kubas mest berömda Casa Trova, där kändisar från hela världen hängde i fotoramar från golv till tak. Inte hade jag tänkt dansa, men dansade gjorde jag. En snygging, ungefär hälften så gammal som jag - ingen ålderfixering här inte – tog mej i handen och svängde runt mej i en rytmisk salsa, ja till och med två på rad. Och jag hade inte glömt stegen från kursen i Havanna. Rytmen, tonerna, snyggingen och jag flög omkring medan herrarna musiker log, till synes saliga. Är det då konstigt att utse Kuba till sitt Shangrila?

